

Litteratur

LYDIA LUNDSTEDT, *Cross-Border Trade Secret Disputes in the European Union*, Elgar monographs in private international law, 2023, 326 s.

Företagshemligheter är speciella och svåra att tydligt kategorisera, men ändå har det sedan länge (i en eller annan form) funnits ett skydd för dem. Att företag vill hålla viss affärskänslig information hemlig är i och för sig inte konstigt och därmed kanske inte heller det faktum att lagstiftaren erkänner detta intresse. Det lagstadgade skyddet för företagshemligheter är emellertid inte enkelt att definiera. Skyddet är inte utformat som en traditionell äganderätt och inte heller helt likt det skydd som finns för immaterialrätter. När det gäller utformningen av skyddet för företagshemligheter är det därför inte, som fallet exempelvis är för immaterialrätter, detaljerat angivet i lag vad äganderätten (eller kanske snarare ensamrätten) omfattar.

Företagshemligheter förekommer därtill ofta i skilda avtalsrättsliga sammanhang och hanteras genom olika avtalslösningar. Ofta sker detta i avtal om kunskapsöverföring (s.k. know-how-avtal) eller i avtal om sekretess (s.k. non-disclosure agreements, NDA) och dessa avtal förekommer inte sällan i kombination med andra avtal, exempelvis ett patentlicensavtal eller anställningsavtal. I dessa situationer blir den avtalsrättsliga kontexten avgörande vid prövningen av frågor som gäller ett åberopat skydd för en företagshemlighet.

Därutöver förekommer det att skydd för företagshemligheter åberopas i relation till en tredje part (exempelvis en konkurrent), men i dessa situationer avgörs frågan om det förekommit något otillbörligt intrång av den tillämpliga materiella lagen, som i många fall endast ger rudimentär vägledning.

Dessa omständigheter, att företagshemligheter både är en avtalsrättslig konstruktion och en legalt definierad rättighet, gör att det är svårt att bestämma vilken typ av rättighet en företagshemlighet egentligen är. En annan omständighet som är speciell är det faktum att företagshemligheter är globala, dvs. skyddet, som har sin grund i att något är hemligt, finns antingen överallt (i alla världens länder) eller ingenstans. Den territoriellitet som exempelvis kännetecknar immaterialrätter gäller med andra ord inte för företagshemligheter.

Allt detta är tillräckligt för att det ska vara komplicerat att hantera företagshemligheter och den uppgiften blir inte enklare av att dessa rättigheter är utomordentligt väl anpassade för gränsöverskridande användning. Information är enkelt att transportera och de företag som upprätthåller företagshemligheter agerar i stor utsträckning i internationella sammanhang. Det är med andra ord vanligt att frågor om företagshemligheter aktualiseras i sammanhang som har anknytning till mer än ett land. Sådana situationer innebär alltid att det uppkommer en inledande problematik, som föregriper den materiellrättsliga prövningen av ett påstått intrång, nämligen den om behörig domstol och tillämplig lag. Det handlar om viktiga frågor som inte sällan har en avgörande betydelse för lösningen av tvisten. Därför är det mycket tacksamt att det är just dessa frågor som Lydia Lundstedt förtjänstfullt har undersökt, analyserat och utrett i

sin bok. Frågorna blir inte mindre aktuella av att EU valt att inleda harmoniseringen av skyddet för företagshemligheter i EU:s medlemsstater genom antagandet av direktivet om företagshemligheter.¹

Boken ”Cross-Border Trade Secret Disputes in the European Union” handlar, som titeln antyder, om just gränsöverskridandeproblematiken i samband med tvister om företagshemligheter och perspektivet är europeiskt.

Boken omfattar 288 sidor text grupperad i två delar. Den första delen (kapitel 1–4) handlar om att kontextualisera gränsöverskridandeproblematiken och tar upp frågor om vad företagshemligheter är samt hur de kan skyddas och användas i gränsöverskridande situationer. Mycket konkret redogörs också för några teoretiska utgångspunkter som förklarar hur ett skydd för företagshemligheter kan motiveras och vilka de centrala bevekelsegrunderna är för det skydd som nu har lanserats inom EU genom direktivet om företagshemligheter. I den första delen presenteras också det internationella ramverk som används som argument till stöd för att det bör finnas ett skydd för företagshemligheter.² Centralt i dessa sammanhang är TRIPS-avtalet³ och Pariskonventionen⁴ och det skydd för företagshemligheter och mot otillbörlig konkurrens som kommer till uttryck i dessa internationella överenskommelser.

Bokens inledande del handlar, som framgår av presentationen ovan, inte om gränsöverskridandeproblematik, men den är viktig för att bokens andra del ska bli begriplig. Min uppfattning är att de första kapitlen är föredömligt koncentrerade och väl avgränsade med siktet inställt på att de frågor författaren ställer i det inledande kapitlet, som tar sikte på skilda aspekter vid gränsöverskridande användning av företagshemligheter, ska gå att besvara.

Bokens andra del utgör det centrala innehållet och behandlar systematiskt frågor om företagshemligheter och internationell privat- och processrätt. Systematiken tar sig uttryck genom en sedvanlig uppdelning mellan frågan om domsrätt (kapitel 7) och frågan om lagval (kapitel 8 och 9). Därtill har författaren valt att behandla aktuella problem (både domsrätsfrågan och lagvalsfrågan) i relation till tre typsituationer: de som uppkommer i relationer där det finns ett avtal mellan parterna, de som uppkommer i anställningsförhållanden (som en särskild typ av avtalsförhållande) och de som uppkommer i relation till konkurrenter (när det inte finns några avtal). Uppdelningen är logisk och bidrar till att det blir möjligt att presentera ett relativt tekniskt och svårt ämne på ett pedagogiskt och tillgängligt sätt. De inledande två kapitlen i del II är mer allmänna. I kapitel 5 diskuteras frågor om kvalifikation och i kapitel 6 presenteras det internationellt privat- och processrättsliga ramverk som aktualiseras vid gränsöverskridande tvister om företagshemligheter inom EU.

¹ Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2016/943 av den 8 juni 2016 om skydd mot att icke röjd know-how och företagsinformation (företagshemligheter) olagligen anskaffas, utnyttjas och röjs.

² Se exempelvis skäl 5 i direktivet om företagshemligheter.

³ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) undertecknat i Marrakesh, Marocko den 15 April, 1994. I avtalet finns bestämmelser om företagshemligheter och otillbörlig konkurrens i artiklarna 39 och 40.

⁴ Paris Convention for the Protection of Industrial Property of March 20 1983 (Pariskonventionen). Av störst intresse för frågan om företagshemligheter är bestämmelsen om otillbörlig konkurrens i artikel 10 bis.

Boken har flera förtjänster men här medges inte utrymme att presentera alla författarens intressanta slutsatser. Jag nöjer mig med att göra tre nedslag.

Ett första område som jag vill lyfta som särskilt intressant är författarens relevanta och initierade diskussion om kvalifikation och karaktärisering. Detta är frågor som ofta diskuterats (och ibland teoretiserats) inom den internationella privaträtten, inte sällan på ett sätt som i min mening framstår som distanserat från den juridiska praktiken. Det gäller emellertid inte här. Tvärtom lyckas författaren i den föreliggande boken förklara att kvalifikation och/eller karaktärisering av lagvals- och domsrättsregler är synnerligen praktiskt relevant när det gäller skyddet för företagshemligheter. Diskussionen inleds, som nämnts ovan, i kapitel 5 men återkommer därefter på flera ställen i analysen, exempelvis när det gäller frågan om avtal om företagshemligheter ska ses som tjänsteavtal (eller som en sorts avtal av eget slag) inom ramen för den särskilda behörighetsregeln i artikel 7(1) i 2012 års Bryssel I-förordning⁵ som ger behörighet åt domstol på den ort vid vilken en avtalad prestation ska uppfyllas. Lika intressant (och praktiskt relevant) är gränsdragningen mellan artikel 7(1) och 7(2) i samma förordning, såvitt avser frågan om hur inom- respektive utomobligatoriska anspråk ska avgränsas.⁶

Ett annat relevant område som behandlas förtjänstfullt i boken är frågan om hur lagvalet ska fastställas vid utomobligatoriska intrång i skyddet för företagshemligheter. I dessa situationer ska frågan om lagval avgöras med tillämpning av Rom II-förordningen⁷ och författaren argumenterar för att intrång i de flesta fall ska behandlas som otillbörlig konkurrens som enbart påverkar en bestämd konkurrents intressen. En sådan definition medför att artikel 6(2) i Rom II-förordningen blir tillämplig och det i sin tur innebär att huvudregeln i förordningen (artikel 4) kan bli relevant, inklusive den särskilda regel om uppenbart närmare anknytning som återfinns i artikel 4(3). Jag håller helt med författaren i hennes analys av den aktuella frågan, även om jag kanske är mindre benägen att tro att regeln om uppenbart närmare anknytning verkligen kommer att få den relativt vidsträckt användning som författaren argumenterar för, i synnerhet inte när det gäller situationer där det inte finns en avtalsrelation mellan parterna som det utomobligatoriska anspråket relaterar till.⁸ Jag håller dock helt med om att bestämmelsen i artikel 4(3) ger möjligheter att hitta pragmatiska lösningar för lagvalet och att tillämpningen av nämnda bestämmelse sist och slutligt är en fråga som EU-domstolen behöver ta ställning till.

Det tredje (och sista) området jag vill lyfta är det om internationella tvingande regler. Även detta är en fråga som diskuterats flitigt i den internationellt privat- och processrättsliga doktrinen och det är fortsatt (delvis) oklart vad som egentligen är en internationellt tvingande regel. Författaren ägnar hela kapitel 9 åt frågan och hon lyckas göra diskussionen såväl

⁵ Europaparlamentet och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (2012 års Bryssel I-förordning). I boken diskuteras karaktäriseringen av artikel 7(1) bland annat på s. 149 ff.

⁶ I boken diskuteras denna karaktäriseringsproblematik bland annat på s. 141 ff. och s. 171.

⁷ Europaparlamentet och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II).

⁸ I boken diskuteras denna problematik på s. 245 ff.

intressant som relevant.⁹ Utgångspunkten för diskussionen är de tvingande regler som finns i direktivet om företagshemligheter och författarens slutsats är att flera av dessa bestämmelser borde kunna bedömas vara internationellt tvingande, exempelvis regeln om oberoende upptäckt eller skapande i direktivets artikel 3(1)a¹⁰ och regeln om arbetstagares utövande av sin rätt till information i direktivets artikel 3(1)c.¹¹ Även i dessa delar argumenterar författaren på ett skickligt och övertygande sätt, även om jag för egen del tror att nationella domstolar kommer att vara mer försiktiga än vad jag får intryck av att författaren hävdar, med att upphöja dessa regler till internationellt tvingande. Åter igen är jag dock helt överens med författaren om slutsatsen att det är relevanta frågor och att det sist och slutligt är frågor som EU-domstolen behöver ta ställning till.

Därmed har jag också på ett indirekt vis indikerat vad som är en av författarens centrala slutsatser. Ett genomgående behov av klargörande praxis från EU-domstolen. Den slutsatsen kan kanske framstå som beklaglig och kan antyda att det har varit för tidigt att analysera de frågor som författaren valt att behandla. Det är emellertid inte alls min uppfattning. Det är viktigt att frågor som rör den internationella privat- och processrätten blir belysta i ett tidigt skede, i den rättsutveckling som kommer att följa på antagandet av direktivet om företagshemligheter. I det sammanhanget är boken ett mycket värdefullt bidrag till den rättsvetenskapliga litteraturen, genom sin konkreta, sakliga och systematiska analys av ett svårt ämne som ökar i betydelse. Det faktum att det helt saknas en liknande sammanhängande framställning inom det aktuella området gör inte boken mindre aktuell eller viktig och detsamma gäller det faktum att författaren är mycket tydlig med att identifiera var oklarheter finns och var det därmed finns ett behov av klargörande. Sådan kunskap är värdefull för fortsatt forskning såväl som för domstolar och praktiserande jurister inom området.

Som framgår av det ovan sagda anser jag att boken är mycket bra och jag har därmed inte någon särskild kritik att framföra. De synpunkter jag har bottnar i mitt intresse av att få veta mer och handlar snarare om att jag saknar en del i boken. Det finns, annorlunda uttryckt, ytterligare frågor som jag tycker att författaren hade kunnat besvara. En sådan fråga är hur situationer ska lösas i förhållande till länder som inte är EU-länder och hur den svenska internationella privat- och processrätten skulle hantera dessa frågor. Med tanke på att lagvalet redan hanteras på ett universellt sätt i relation till alla länder (genom de båda Rom-förordningarna) skulle det sannolikt inte krävas mer än ett kort ytterligare kapitel för att redovisa den svenska hållningen i dessa frågor — primärt hur behörighetsreglerna i 10 kap. RB skulle kunna tillämpas. Avgränsningen är emellertid gjord och den är fullt acceptabel. Jag får i stället hoppas att författaren kan tänka sig att analysera denna fråga i en lämpligt utformad artikel, som därmed skulle inbära att den sista pusselbiten kunde läggas för att slutföra bilden av hur domsrätts- och lagvalsfrågor kan hanteras vid gränsöverskridande tvister om företagshemligheter vid prövning av domstol i Sverige. Och det är ju positivt i sig att ha saker att se fram emot!

Ulf Maunsbach

⁹ I boken diskuteras denna problematik på s. 251 ff.

¹⁰ I boken diskuteras denna problematik på s. 265.

¹¹ I boken diskuteras denna problematik på s. 267.